

Brussels Studies

La revue scientifique pour les recherches sur Bruxelles
/ Het wetenschappelijk tijdschrift voor onderzoek over
Brussel / The Journal of Research on Brussels
Fact Sheets | 2019

Dak- en thuislozen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest

Personnes sans-abri et mal logées en Région Bruxelles-Capitale

Homeless and inadequately housed people in the Brussels-Capital Region

Benoit Quittelier et Nicolas Horvat

Édition électronique

URL : <http://journals.openedition.org/brussels/3980>

DOI : [10.4000/brussels.3980](https://doi.org/10.4000/brussels.3980)

ISSN : 2031-0293

Éditeur

Université Saint-Louis Bruxelles

Référence électronique

Benoit Quittelier et Nicolas Horvat, « Dak- en thuislozen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest », *Brussels Studies* [Online], Fact Sheets, nr 140, Online op 04 novembre 2019, geraadpleegd op 23 septembre 2020. URL : <http://journals.openedition.org/brussels/3980> ; DOI : <https://doi.org/10.4000/brussels.3980>

Ce document a été généré automatiquement le 23 septembre 2020.

Licence CC BY

Dak- en thuislozen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest

Personnes sans-abri et mal logées en Région Bruxelles-Capitale

Homeless and inadequately housed people in the Brussels-Capital Region

Benoit Quittelier et Nicolas Horvat

- 1 Sinds 2008 organiseert het Steunpunt Thuislozenzorg Brussel, dat onlangs werd omgedoopt tot Bruss'Help vzw¹, een tweejaarlijkse uitgebreide enquête² om de toestand van dak- en thuislozen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest in kaart te brengen. Met deze telling wil men een momentopname maken om meer inzicht te krijgen in de verschillende vormen van dak- en/of thuisloosheid in alle negentien gemeenten van het gewest. De vergelijking van deze enquêtes, telkens afgenomen volgens hetzelfde protocol, maakt het mogelijk om evoluties in kaart te brengen en zo dit complexe fenomeen beter te begrijpen.

1. Werkwijze

- 2 Bij de telling van dak- en thuislozen rijzen twee belangrijke vragen: wie wordt meegeteld en hoe wordt er geteld? Het is uiteraard belangrijk om stil te staan bij de gebruikte methoden. Er moet een betrouwbaar en reproduceerbaar proces worden gehanteerd dat gestoeld is op een beproefde nomenclatuur en dat een zo breed mogelijk draagvlak heeft.

1.1. Problematische definitie

- 3 Wat is een dakloze persoon? Dat is een gevoelige kwestie, waarover al veel gediscussieerd is [zie bv. Brousse et al., 2008: 22-26; Marpsat, 2009]. De gangbare opvatting is dat de term verwijst naar een persoon die geen huisvesting heeft en die zich genoodzaakt ziet om op straat te leven. Afhankelijk van de gehanteerde criteria kan deze term van toepassing zijn op een breed scala van leefomstandigheden.

- 4 Sinds 2005 hanteert FEANTSA (de Europese federatie van organisaties die met thuislozen werken) een typologie van thuisloosheid onder de naam ETHOS (European Typology on Homelessness and Housing Exclusion). Deze nomenclatuur is los gebaseerd op wat toegang tot huisvesting zou moeten zijn: “een voldoende huisvesting (of ruimte) hebben voor een persoon en zijn/haar gezin die hun eigen is (het fysieke domein); de mogelijkheid hebben hier hun privacy te bewaken maar ook sociale relaties uit te bouwen (het sociale domein) en een wettelijke aansprakelijkheid kunnen maken op deze ruimte (het wettelijke domein)”³. Op basis van deze definitie onderscheidt FEANTSA vier vormen van uitsluiting: dakloosheid (overnachten in de openbare ruimte of in de nachtopvang), thuisloosheid (verblijven in een opvangcentrum of gespecialiseerde instelling), instabiele huisvesting (tijdelijk verblijven bij familie of vrienden, een woning betrekken zonder formele huurovereenkomst en/of met uitzetting bedreigd worden) en ontoereikende huisvesting (verblijven in een tijdelijke of niet-conventionele woning, een kraakpand of een zogenaamde “onderhandelde bezetting”).
- 5 Deze typologie, die wordt gebruikt voor het uitvoeren van tellingen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, bevat goed onderbouwde en duidelijk verschillende statistische categorieën die een grote verscheidenheid aan situaties beschrijven, allemaal gekenmerkt door een *gebrek aan huisvesting*. Daarom vormt deze typologie de standaard en het uitgangspunt voor tal van enquêtes op Europees niveau. Zo worden vergelijkingen mogelijk om de relevantie van regionaal en nationaal beleid in de strijd tegen dakloosheid na te gaan.

1.2. Verloop van het proces

- 6 De Brusselse telling is gebaseerd op samenwerkingen tussen professionals en vrijwilligers uit de sector voor thuislozenzorg en een hele reeks partners uit aanverwante sectoren: ziekenhuizen, openbaar vervoer, Leefmilieu Brussel, OCMW's, enz. Deze actoren worden bij elke stap van het proces betrokken, van het lokaliseringswerk voor de nachtelijke telling tot het comité dat opgericht is om de resultaten te bespreken. Dankzij deze grote mobilisatie worden drie soorten gegevens geregistreerd, op basis waarvan vervolgens statistische analyses worden opgemaakt.
- 7 De eerste gegevens worden op de avond van de telling geregistreerd door de verschillende opvangstructuren: de nachtopvang, nood- of crisisopvang, onthaalhuizen en begeleiding aan huis⁴. Daarnaast worden er ook cijfers doorgegeven door niet-erkende opvangstructuren, zoals religieuze gemeenschappen, structuren voor asielzoekers, onderhandelde bezettingen en kraakpanden.
- 8 De tweede bron van gegevens is de telling van mensen die de nacht doorbrengen in de openbare ruimte. Na de identificatie van de verblijfplaatsen, met behulp van de expertise van de sociaal werkers, maakt het Steunpunt een opdeling van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest in 71 zones. Op de dag van de telling, tussen 23.00 uur en middernacht⁵, worden deze zones uitgekamd door bijna 200 vrijwilligers, die in meer of mindere mate vertrouwd zijn met de lokale populatie van daklozen, in teams van twee.
- 9 Tot slot worden enquêtes afgenomen in dagcentra om het risico op dubbele tellingen te beperken en de verzamelde gegevens ook kwalitatief te verrijken. Twee weken voor de telling wordt een eerste vragenlijst verspreid, die betrekking heeft op recent bezochte plaatsen en sociale diensten, om de prioritaire zones voor de telling te bepalen. De dag

na de telling wordt een tweede vragenlijst gebruikt om de verzamelde gegevens te verifiëren en een schatting te maken van het aantal mensen dat wellicht niet meegeteld is.

1.3. Duidelijk behoefte aan meer enquêtes

- 10 Sinds 2008 is zowel het aantal partnerschappen als de doeltreffendheid ervan toegenomen, met als resultaat vollediger enquêtes en meer inzicht in de situatie van daklozen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest⁶. Toch zijn er bepaalde categorieën van deze populatie die onzichtbaar blijven in onze metingen. Dit is met name het geval voor mensen die met uitzetting worden bedreigd of die na het verlies van hun woning tijdelijk bij vrienden of familie verblijven (categorie “instabiele huisvesting” in de ETHOS-typologie)⁷. Bovendien is de statistische methode beperkt in die zin dat we de omvang van het fenomeen er wel mee kunnen meten, maar dat er weinig elementen zijn om de analyse in de juiste context te plaatsen. De overheid vraagt naar cijfers die haar in staat stellen de “vraag” te kwantificeren, maar een veelheid aan invalshoeken, met name via kwalitatieve enquêtes, blijft van essentieel belang om een beter inzicht te krijgen in de realiteit van deze heterogene en voortdurend evoluerende bevolkingsgroep.

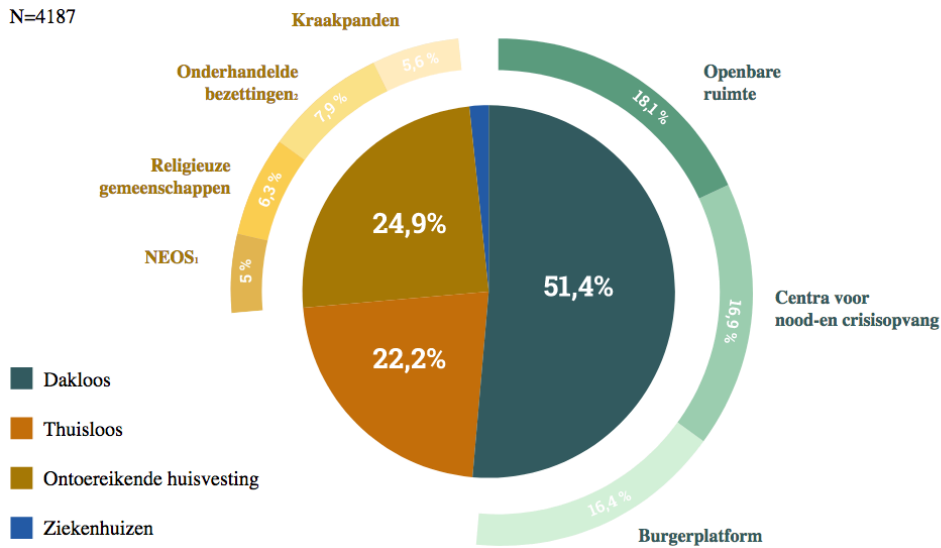
2. De cijfers van de telling in 2018

- 11 De gegevens die hier worden voorgesteld zijn afkomstig uit de vijfde editie van de Telling van dak- en thuislozen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest [La Strada, 2019]⁸.

2.1. Een voortdurend evoluerend fenomeen

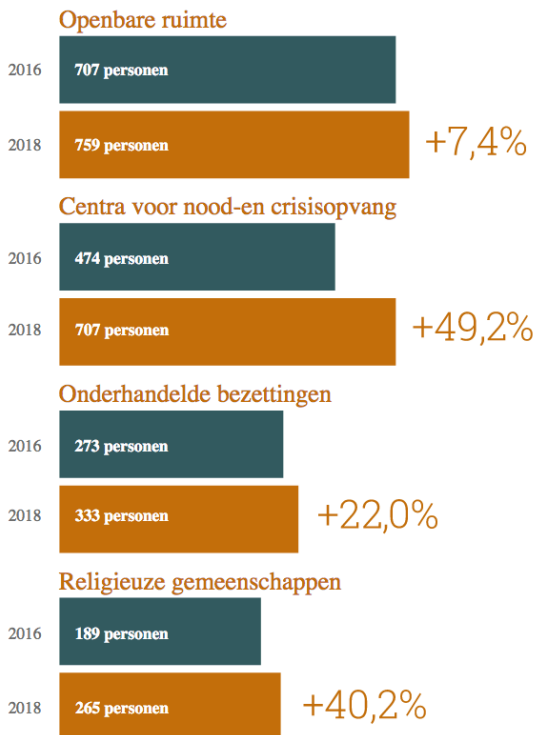
- 12 In de nacht van 5 november 2018 werden er 4 187 mensen geteld. De verdeling was als volgt: 51,4 % van de mensen was dakloos (op straat of in de noodopvang), 22,2 % was thuisloos (in onthaalhuizen en transitwoningen van de OCMW's) en 24,8 % verbleef in ontoereikende huisvesting (in kraakpanden, in religieuze gemeenschappen, enz.).

Figuur 1. Verdeling van daklozen, thuislozen en mensen in ontoereikende huisvesting op 5 november 2018.

BRON: LA STRADA, 2019.

Figuur 2. Evolutie van het aantal mensen per tellocatie tussen 2016 en 2018.

BRON: LA STRADA, 2019.

13 759 personen, waarvan 20 minderjarigen, brachten de nacht door in de openbare ruimte op de avond van de telling (18,1 % van de getelde personen). Hoewel het aantal

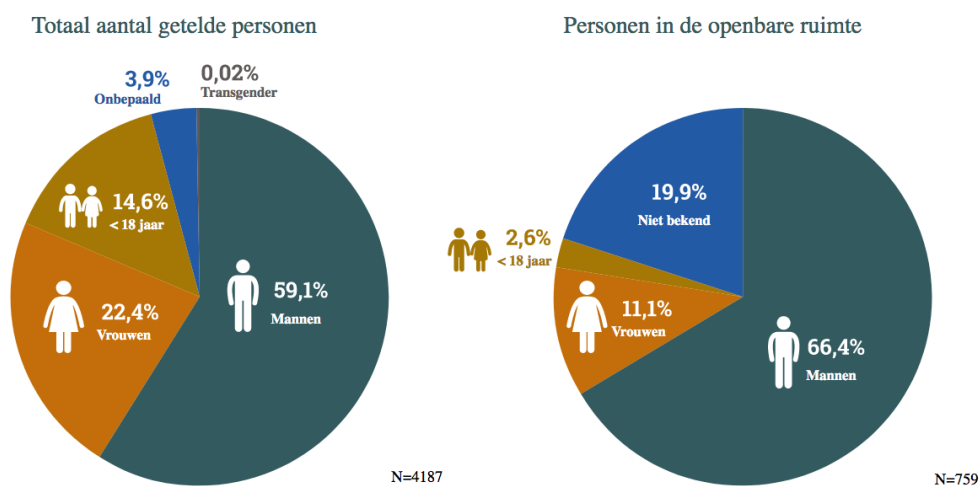
getelde mensen op straat en in parken, treinstations of metrostations tussen 2016 en 2018 slechts licht is toegenomen (+7,4 %), is dit aantal wel bijna verdrievoudigd in vergelijking met 2008 (+182,1 %).

- 14 707 mensen verbleven die nacht in de nood- en crisisopvang. Het aantal aanwezigen in de centra van Samusocial is met 49,1 % gestegen ten opzichte van 2016. Als we hier ook de mensen bij rekenen die worden opgevangen door het Burgerplatform⁹ (685 extra personen), dat een vergelijkbare opvang biedt aan migranten, dan bedraagt de toename van het aantal mensen in de noodopvang sinds 2008 zelfs 293,7 %. Deze evolutie valt grotendeels te verklaren door de toegenomen opvangcapaciteit.
- 15 930 personen waren gehuisvest via een erkende dienst: OCMW's, transitwoningen van het OCMW (0,5 %) en onthaalhuizen (21,7 %). Het aantal mensen geteld in de onthaalhuizen hangt grotendeels af van het aantal beschikbare plaatsen: aangezien het aanbod de afgelopen tien jaar relatief stabiel is gebleven, is dit aantal dan ook nauwelijks veranderd.
- 16 1 044 mensen verbleven in ontoereikende huisvesting, wat neerkomt op 24,9 % van de getelde mensen: 5 % in niet-erkende opvangstructuren, 6,3 % in religieuze gemeenschappen, 7,9 % in onderhandelde bezettingen en 5,6 % in kraakpanden. Bij de populatie van mensen in ontoereikende huisvesting tekenen er zich tegenstrijdige tendensen af. Terwijl religieuze gemeenschappen (+40,2 %) en onderhandelde bezettingen (+21,1 %) steeds meer mensen blijven opvangen, is er een aanzienlijke daling van het aantal personen geteld in kraakpanden. Merk wel op dat na de antikraakwet, waarmee de strafbaarheid van kraken is uitgebreid, de informatie meer versnipperd is geraakt.

2.2. Samenstelling en geografische spreiding van de populatie

- 17 De toename van het aantal vrouwen die op straat overnachten, is waarschijnlijk het belangrijkste element van deze recentste telling: dit aantal is in twee jaar tijd gestegen van 50 naar 84 (+68 %). Uit de resultaten blijkt evenwel dat mannen in de meerderheid blijven (59,1 %), vooral bij de groep mensen geteld in de openbare ruimte (66,4 %).

Figuur 3. Sociaal-demografisch profiel van daklozen, thuislozen of mensen in ontoereikende huisvesting, 5 november 2018.

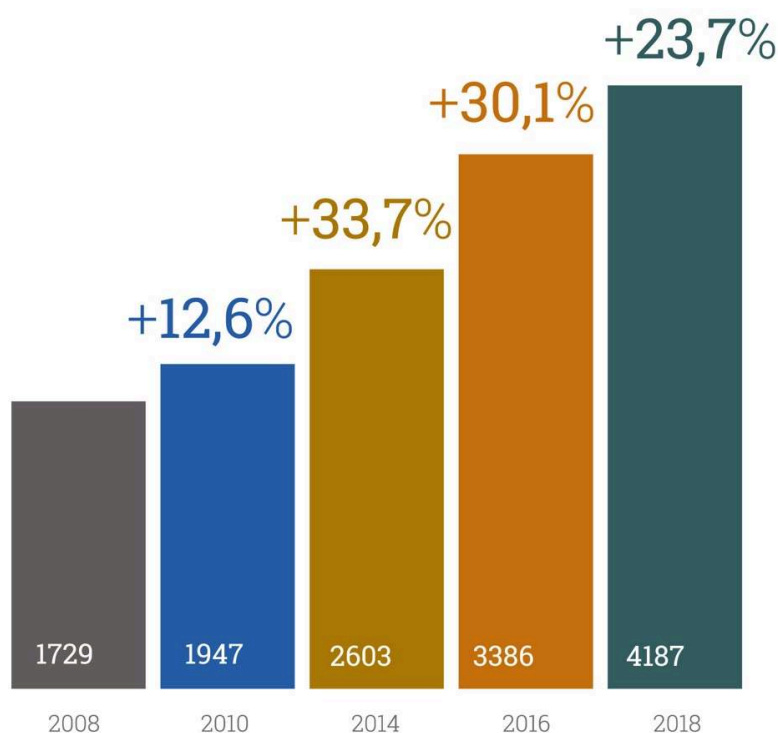
BRON: LA STRADA, 2019.

- 18 Van de 612 kinderen geteld in de nacht van 5 november 2018 waren er 265 dakloos (20 in de openbare ruimte en 245 in de noodopvang), 256 kinderen verbleven in een onthaalhuis, 4 in een transitwoning, 4 in een religieuze gemeenschap, 72 in een onderhandelde bezetting en 11 in een kraakpand. Ondanks het voornemen van de overheid om te voorkomen dat minderjarigen de nacht buiten moeten doorbrengen, met name door meer plaatsen voor gezinnen te voorzien in de centra van Samusocial, is het aantal kinderen dat op straat overnacht de afgelopen twee jaar slechts zeer licht gedaald (24 in 2016, 20 in 2018).
- 19 Tot slot bevestigt de telling van 2018 een trend die al in 2016 werd vastgesteld, namelijk de stijging van het relatieve aandeel van de mensen geteld buiten het stadscentrum, te weten de Vijfhoek: 26 % in 2014, 44 % in 2016, 54 % in 2018 – hoofdzakelijk in de eerste gordel. Het aandeel van de thuislozen die hun toevlucht zoeken tot de stations blijft relatief stabiel (16 % in 2018 tegenover 17 % in 2016).

3. Bedenkingen en bemerkingen

- 20 Het aantal dak- en thuislozen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest is de laatste tien jaar meer dan verdubbeld (+142,2 %). Des te zorgwekkender is dat deze stijging hoogstwaarschijnlijk wordt onderschat, aangezien de telling van verschillende categorieën van mensen nog altijd zeer onvolledig is. Ook het aandeel van de meest precare woonsituaties is sterk gestegen: in 2018 behoorde meer dan één op de twee getelde personen tot de categorie “daklozen”. Het aantal mensen binnen deze categorie is de afgelopen tien jaar met maar liefst 327,6 % toegenomen.

Figuur 4. Globale evolutie van de getelde populatie tussen 2008 en 2018.

Bron: La Strada, 2019.

3.1. Over de beleidskeuzes van de overheid ten aanzien van dakloosheid

- 21 De verzamelde gegevens tonen niet alleen de concrete stand van zaken, maar weerspiegelen ook het politieke beleid inzake dakloosheid dat de voorbije tien jaar is gevoerd. De explosie van het aantal mensen in de noodopvang (+594,9 % sinds 2008) – en dan vooral in vergelijking met de zeer lichte stijging van het aantal beschikbare plaatsen in onthaalhuizen (+15,9 %) – is een duidelijke indicatie van de koers die de overheid vaart. De voorkeur van de Brusselse overheid lijkt uit te gaan naar eenvoudigweg onderdak bieden¹⁰ – door het verhogen van de opvangcapaciteit van de centra beheerd door Samusocial en door subsidiëring van het centrum La Porte d'Ulysse – ten koste van een meer structurele aanpak, zoals de versterking van de maatregelen voor begeleiding en opvolging. Met het risico dat “het gebrek aan beschikbare plaatsen en aan alternatieven voor opwaartse uitstroom van de noodvoorzieningen een overvolle wachtkamer zal maken” [Feantsa en Fondation Abbé Pierre, 2019: 21]. Deze kortetermijnvisie komt ook tot uiting in wat deskundigen in de sector een “thermometerbeleid” noemen: na een tijdelijke toename van de huisvestingscapaciteit tijdens de winterperiode volgt een gebrek aan middelen tijdens de rest van het jaar¹¹.
- 22 De recentste resultaten belichten ook een ander fenomeen. Op de avond van de telling werden 248 mensen vrijwillig gehuisvest door Brusselse gezinnen via het Burgerplatform. Al is het uiterst lovenswaardig dat particulieren zich mee inzetten om de urgentie van de huidige situatie wat te verlichten, roept deze ontwikkeling ook

ernstige vragen op: alle goede bedoelingen ten spijt dreigt dit soort initiatieven de tekortkomingen van de overheid aan het zicht te onttrekken, en dat terwijl de overheid zich al geleidelijk aan terugtrekt, met als argument dat er toch steeds meer particuliere initiatieven zijn. Meer in het algemeen valt op te merken dat één op de vier getelde personen (24,9 %) onderdak vindt buiten de officiële structuren (via niet-erkende opvangstructuren, religieuze gemeenschappen, kraakpanden of onderhandelde bezettingen).

- 23 Een andere reeks cijfers laat echter bemoedigende vooruitzichten zien. Het traditionele begeleid wonen is de voorbije twee jaar in Brussel met 28,6 % toegenomen (1 394 mensen begeleid); de programma's van *Housing First*¹² zijn op hun beurt zelfs ronduit verdubbeld (120 mensen begeleid). Dankzij deze twee formules konden in totaal 1 514 mensen een dakloze situatie achter zich laten of vermijden. Deze diensten kunnen echter alleen werken als ze de hand kunnen leggen op fatsoenlijke betaalbare appartementen. Het woningaanbod van dit type is beperkt en de verschillende structuren – die er ook nog eens onderling om moeten concurreren – onttrekken daarbij ook goedkope woningen aan de markt die ten goede hadden kunnen komen aan kwetsbare gezinnen.

3.2. Over de sociaal-economische context in Brussel en de politieke benadering van de migratieproblematiek

- 24 De Brusselse overheid heeft moeite om het hoofd te bieden aan de toenemende dakloosheid. Vele waarnemers zijn van mening dat de huidige maatregelen om het fenomeen in te dammen slechts een doekje voor het bloeden zijn: de toename van het aantal dak- en thuislozen, die we vandaag in bijna alle grote Europese steden vaststellen, kan alleen worden gestopt door de achterliggende mechanismen die tot uitsluiting leiden aan te pakken. De structurele oorzaken van dakloosheid zijn talrijk én met elkaar verweven, dus is het moeilijk om hier een volledig beeld te schetsen, maar de situatie in Brussel wordt wel gekenmerkt door drie specifieke elementen: de toenemende onzekerheid van de arbeidersklasse, de ongunstige context van de toegang tot huisvesting, en de politieke benadering van migratiestromen.
- 25 Een van de redenen waarom een steeds groter deel van de Brusselse bevolking wordt blootgesteld aan het risico van dak- en thuisloosheid is de ontegensprekelijke toename van de sociaal-economische ongelijkheid. De verarming van de arbeidersklasse en de meest kwetsbare groepen van de middenklasse is de afgelopen tien jaar alleen maar toegenomen. Tussen 2007 en 2017 is het aantal mensen met een leefloon met 73,4 % gestegen. In januari 2017 kreeg maar liefst een vijfde van de Brusselse bevolking tussen 18 en 64 jaar een bijstandsuitkering of een vervangingsinkomen [Observatorium voor Gezondheid en Welzijn van Brussel-Hoofdstad, 2018: 22-24]. Op nationaal niveau zou 16,4 % van de bevolking in 2018 het risico van inkomensarmoede hebben gelopen¹³. Er is ook “een groeiende kloof enerzijds tussen de evolutie van sociale minima en deze die personen nodig hebben, en anderzijds tussen het aanbod van toegang tot sociale rechten en de reële mogelijkheden van de personen om hieraan te beantwoorden” [La Strada, 2017: 101].
- 26 Deze toenemende onzekerheid gaat bovendien gepaard met een moeilijke huisvestingssituatie in Brussel. De huurprijzen in Brussel mogen dan sinds 2015 stagneren, maar daar is een periode van tien jaar onafgebroken stijging aan

voorafgegaan. Het gevolg is, als we 30 % nemen als bovengrens van het gezinsinkomen dat naar huishuur mag gaan, dat het eerste deciel van de goedkoopste woningen in de agglomeratie slechts toegankelijk is voor 52 % van de Brusselse bevolking [De Keersmaecker, 2018: 28 en 42]. Het antwoord van de politiek op deze realiteit laat echter te wensen over. Zo telt het Brussels Hoofdstedelijk Gewest amper 36 117 sociale huurwoningen, terwijl er meer dan 48 804 gezinnen op de wachtlijst staan [Observatorium voor Gezondheid en Welzijn van Brussel-Hoofdstad, 2018: 55]. De druk op de huurmarkt en het tekort aan goedkope woningen (met inbegrip van sociale woningen) werken verarming in de hand.

- 27 De uitbreiding van de Europese Unie heeft geleid tot een grotere instroom van Europeanen uit de nieuwe lidstaten, die echter helaas niet altijd stabiele huisvesting vinden. Er is ook een toename van het aantal migranten dat België binnenkomt (ongeacht of hun beoogde eindbestemming België is of niet) [Vause, 2018]. Zo is Brussel is in de loop der tijd een vertrekpunt geworden van waaruit een deel van de migranten het Verenigd Koninkrijk wil bereiken. Hoewel de toegenomen internationale mobiliteit zich doortrekt naar alle lagen van de bevolking, zien we in Brussel vooral een instroom van kwetsbare buitenlandse bevolkingsgroepen met een zeer wisselend verblijfsstatuut. Bij gebrek aan doortastende maatregelen op federaal en Europees niveau (naturalisatiecampagne, Europees beleid voor het beheer van mensenstromen...) moet het Brussels Hoofdstedelijk Gewest het hoofd bieden aan een situatie die zijn bevoegdheden te buiten gaat, met als gevolg dat er vaak alleen nachtelijke opvang wordt geboden aan mensen die illegaal op het grondgebied verblijven.

BIBLIOGRAPHIE

BROUSSE, C., FIRDION, J.-M. en MARPSAT, M., 2008. *Les sans-domicile*. Repères 523. Parijs: La Découverte.

BUXANT, C., 2018. Housing First : une invitation à envisager la fin du sans-abrisme. In: *Vie sociale*. vol. 23-24, nr. 3-4, pp. 125-136.

COLLECTIF LES MORTS DE LA RUE, 2018. *Mortalité des personnes sans-domicile 2017. L'enquête dénombrer et décrire*. Parijs: CMDR.

DE KEERSMAECKER, Marie-Laurence, 2018. *Observatiecentrum van de huurprijzen. Enquête 2017*. Brussel: SLRB-BGHM.

FEANTSA en FONDATION ABBÉ PIERRE, 2019. *Quatrième Regard sur le mal-logement en Europe*. Brussel/Parijs: FEANTSA/Fondation Abbé Pierre.

LA STRADA, 2017. *Telling van dak- en thuislozen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Vierde en dubbele editie: 7 november 2016 - 6 maart 2017*. Brussel: La Strada.

LA STRADA, 2019. *Telling van dak- en thuislozen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Vijfde editie: 5 november 2018*. Brussel: La Strada.

MARPSAT, Maryse, 2009. Les définitions des sans-domicile en Europe : convergences et divergences. In: *Courrier des statistiques*. vol. 126, nr. 1, pp. 49-58.

OBSERVATORIUM VOOR GEZONDHEID EN WELZIJN, 2018. *Welzijnsbarometer 2018*. Brussels Armoederapport 2018. Brussel: Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie.

VAUSE, Sophie, 2018. *1997-2017 : un bilan de deux décennies d'immigrations en Belgique*. Brussel: Myria.

NOTES

1. De vzw La Strada is onlangs toegetreden tot deze nieuwe verenigingskoepel in overeenstemming met de richtlijn voor de hervorming van de sector van de thuislozenzorg.
2. De telling vindt begin november plaats, vlak voor de start van het Winterplan. De aldus verkregen “momentopname” vormt dus een weerspiegeling van de vormen van opvang die het hele jaar door beschikbaar zijn.
3. FEANTSA, 2007. Europese typologie over thuisloosheid en sociale uitsluiting op vlak van wonen. Beschikbaar op het adres: <https://www.feantsa.org/download/benl2547081481727275985.pdf>.
4. Deze ondersteunende diensten omvatten transitwoningen, begeleid wonen en *Housing First*-projecten.
5. Dit tijdstip is gekozen om alleen de mensen te tellen die bij gebrek aan huisvesting of accommodatie de nacht buiten doorbrengen.
6. De telling als statistisch instrument is in de loop der jaren verbeterd en verfijnd. De in 2008 opgezette partnerschappen zijn verdiept en doeltreffender geworden en er zijn geleidelijk aan ook nieuwe gegevensbronnen toegevoegd. Daardoor is de volledigheid van de verzamelde cijfers erop vooruitgegaan en heeft men een bredere kijk op de realiteit in Brussel. De gestage toename van het aantal dak- en thuislozen mag echter zeker niet worden gereduceerd tot louter statistieken.
7. Deskundigen gebruiken over het algemeen de term “verborgen dakloosheid” om dit fenomeen te benoemen, omdat het zo moeilijk is om de omvang ervan in te schatten.
8. Deze recentste editie is een aanvulling op de vier voorgaande edities van 2008, 2010, 2014 en 2016 (in 2012 vond er geen telling plaats).
9. Het Burgerplatform voor Steun aan de Vluchtelingen, opgericht in 2014, biedt zowel opvang bij particulieren als in het opvangcentrum La Porte d'Ulysse.
10. Deze keuze lijkt deels ingegeven door het migratiebeleid van de federale regering: een aanzienlijk deel van de mensen die hun toevlucht nemen tot de noodopvang kan, gezien hun administratieve situatie, geen aanspraak maken op sociale steun of een plaats in een zogenaamde stabilisatiestructuur.
11. Het is uiteraard logisch dat er maatregelen worden genomen om te vermijden dat mensen die noodgedwongen buiten overnachten niet overlijden door de vrieskou, maar het is nauwelijks gerechtvaardigd dat die maatregelen beperkt blijven tot de winter. De bestaande studies tonen immers aan dat de winter voor daklozen niet zoveel dodelijker is dan de zomer [Collectif Les Morts de la Rue, 2018 : 5][Collectif Les Morts de la Rue, 2018: 5].
12. *Housing First* zorgt voor “onmiddellijke toegang tot huisvesting van op de straat, zonder andere voorwaarden dan die waaraan een klassieke huurder onderworpen wordt (de huur betalen en het huurcontract naleven). Er is geen zorg- of projectverplichting; het model kadert in een logica van risicobeperking.” Buxant, 2018: 126][Buxant, 2018: 126].

13. STATBEL, 2019. Risico op armoede of sociale uitsluiting. Beschikbaar op het adres: <https://statbel.fgov.be/nl/themas/huishoudens/armoede-en-levensomstandigheden/risico-op-armoede-sociale-uitsluiting>.

RÉSUMÉS

Op 5 november 2018 organiseerde het Steunpunt Thuislozenzorg Brussel een vijfde telling van dak- en thuislozen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. De resultaten van die enquête vullen een studie aan die nu al tien jaar loopt. In dit artikel worden de toegepaste methodologie en de grote vastgestelde tendensen uiteengezet. Het biedt ook enkele analyse-elementen die meer inzicht kunnen geven in de ontwikkeling van het fenomeen.

Le 5 novembre 2018, le Centre d'appui au secteur de l'aide aux sans-abri a organisé un cinquième dénombrement des personnes sans-abri et mal logées en Région de Bruxelles-Capitale. Les résultats issus de cette enquête viennent compléter une étude qui s'étale aujourd'hui sur dix ans. Cet article présente la méthodologie employée et les grandes tendances observées. Il propose également quelques éléments d'analyse susceptibles d'éclairer l'évolution du phénomène.

On 5 November 2018, Centre d'appui au secteur de l'aide aux sans-abri organised the fifth census of homeless and inadequately housed people in the Brussels-Capital Region. The results from this census supplement a study which has been ongoing for ten years. This article presents the methodology used and the main trends observed. It also proposes some elements for analysis which could shed light on the evolution of the phenomenon.

INDEX

Keywords : social inequalities, housing, poverty, population, associative sector

Thèmes : 4. santé – qualité de vie – inégalités sociales

Trefwoorden sociale ongelijkheden, huisvesting, armoede, bevolking, verenigingen

Mots-clés : inégalités sociales, logement, pauvreté, population, secteur associatif

AUTEURS

BENOIT QUITTELIER

Benoît Quittelier is doctor in de aardrijkskunde en onderzoeker voor het Steunpunt Thuislozenzorg Brussel. Hij is verantwoordelijk voor de verwerking van de gegevens die voortkomen van de verschillende opvangcentra.
bquittelier[at]lastrada.brussels

NICOLAS HORVAT

Nicolas Horvat is onderzoeker voor het Steunpunt Thuislozenzorg Brussel. Hij staat vooral in voor de organisatie van de telling van dak- en thuislozen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.
nhorvat[at]lastrada.brussels